PARTICULARITĂŢILE INTERCEPTĂRII COMUNICĂRILOR ÎN CONTEXTUL PROTECŢIEI DREPTULUI LA VIAŢA PRIVATĂ

Alexandru TEUT

CZU: 342.7:342.738 teutalexandru1@gmail.com

One of the priority directions of the internal policy of a democratic state at the current stage is ensuring the safety of citizens, defending rights and maintaining the rule of law. Normative regulations regarding private life are necessary as a protective measure, not having an absolute character, the law provides for the possibility of their limitation. The conditions in which we are protected against the unjustified intrusion of the authorities in our correspondence, for what reason the agents of the state can enter into privacy, however deep such an interference may be, they represent the subject of major interest.

Republica Moldova se proclamă a fi un stat de drept în care drepturile şi libertăţile persoanei sunt garantate. Unul dintre drepturile fundamentale care stau la baza legislației naționale, este dreptul la viața intimă, familială și privată. O serie de infracțiuni precum fraudele economice, corupția, terorismul, traficul de ființe umane etc. sunt greu de descoperit și cercetat prin procedeele probatorii tradiționale, anume din acest motiv un rol deosebit îi este atribuit activităţii speciale de investigaţie.

Includerea dreptului la viață privată în categoria drepturilor fundamentale ale individului cuprinse în primele tratate internaționale adoptate după cel de-al doilea război mondial, a evidențiat confirmarea că acest atribut al personalității constituie un drept subiectiv de bază pentru dezvoltarea ființei umane [3, p.122]. Principalele trăsături ale instituţiei vieţii private sunt consacrate în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, la art. 12, art.8 din Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, art.28 din Constituţia Republicii Moldova care prevede ,,Statul respectă şi ocroteşte viaţa intimă, familială şi privată”. Literatura de specialitate evidențiază următoarele elementele constitutive ale vieţii private cum ar fi: inviolabilitatea locuinţei, secretul corespondenţei, convorbirile telefonice, mesajele poştale, telegrafice şi de altă natură, secretul depozitelor financiare.

În cauza IORDACHI ŞI ALŢII contra MOLDOVEI [4], pronunțată la data pe 14 septembrie 2009, CtEDO a constat că legislaţia până la anul 2003 a suferit de lipsă clarității şi caracterului detaliat fiind neconformă standardelor minime cuprinse în jurisprudenţa Curţii şi anume, nu a existat nici un control jurisdicţional asupra dispunerii şi aplicării măsurilor de interceptare şi legislaţia a fost foarte discretă cu privire la persoanele vizate de prevederile sale, legislaţia nu defineşte o limitare clară a perioadei de aplicare a măsurilor de interceptare a convorbirilor telefonice, din momentul în care Codul de procedură penală impune o limitare de şase luni, nu există

nicio normă în domeniu care ar împiedica organele de investigare să solicite o nouă autorizaţie de interceptare după expirarea termenului statuar de şase luni de zile, sa constatat că legislația nu definea suficient de clar caracterul infracțiunilor pentru care puteau fi eliberate autorizații de interceptare.

Interceptarea comunicărilor este reglementată atât de Codul de procedură penală [1] la articolele 14, 15, 41 pnct.5, 133, 134 aln. 1 lit. c, 135, 136, 138[1] ,cât şi de Legea nr.59/2012 privind activitatea specială de investigație [2] la art. 27 şi 29. Codul de procedură penală definește interceptarea comunicărilor ca fiind folosirea unor mijloace tehnice prin intermediul cărora se poate afla conținutul informațiilor audio, video, scrise sau grafice, transmise între două sau mai multe persoane, iar înregistrarea acestora presupune stocarea pe un suport informațional a informațiilor obținute în urma interceptării. Pentru a putea fi efectuată măsura dată de investigație în conformitate cu prevederile legii procesual-penale urmează să fie întrunite următoarele condiții: trebuie să fie pornită urmărirea penală cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu unele excepțiile stabilite expres secțiune, acțiunea este necesară şi proporțională cu restrângerea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului, pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal. Subiecții procesuali în privința cărora urmează să fie dispusă interceptarea sunt bănuitul, învinuitul, deasemenea şi în privința victimei, părții vătămate, părții civile, martorului sau rudei persoanelor respective poate fi dispusă, dacă există pericol iminent pentru viața, sănătatea sau libertatea acesteia, dacă este necesară prevenirea infracțiunii sau există riscul evident al pierderii iremediabile ori al denaturării probelor.

Algoritmul efectuării măsurii speciale de investigații este următorul, interceptarea comunicărilor se autorizează de către judecătorul de instrucție în baza demersului motivat al procurorului, interceptarea şi înregistrarea comunicărilor se efectuează de către organul de urmărire penală sau de către ofițerul de investigații. Articolul 136 CPP prevede următoarele după finalizarea efectuării măsurii speciale de investigații şi constatarea lipsei necesității prelungirii efectuării acesteia, ofițerul de investigații desemnat pentru efectuarea acesteia întocmește un proces-verbal privind consemnarea rezultatelor efectuării măsurii speciale de investigații. Ulterior ofițerul de investigații, după încetarea efectuării măsurii speciale de investigații sau a expirării perioadei pentru care a fost autorizată efectuarea acesteia, prezintă procesul-verbal cu rezultatele şi materialele măsurii speciale de investigații ofițerului de urmărire penală sau procurorului, care, în termen de cel mult 5 zile de la primirea procesului-verbal, decide asupra pertinenței rezultatelor. Se interzice stenografierea comunicărilor dintre avocat şi persoana pe care o apără, această exigență fiind inclusă în legislația națională, în urma condamnării repetate a Republicii Moldova la CtEDO .

În urma analizei raportului privind activitatea procuraturii pentru anul 2023, putem constata că numărul de intercepări ale comunicațiilor declarate nepertinente este destul de ridicat, constituind 565 din totalul de 3300, ceea ce denotă faptul că se realizează un control strict din partea procurorului în privința acțiunilor organului de

investigație, inclusiv verificarea minuțioasă a stenogramelor realizate şi informația care este conținută în ele. În urma consultării opiniei subiecților din diferite structuri (CNA, SIS, IGP, IGPF,) ce practică activitate specială de investigație asupra reglementărilor în materia efectuării MSI, s-a constatat că 70% din aceştia nu sunt de acord cu actualul concept ce a stat la baza reglementării efectuarii a MSI, caracterizând cadrul legislativ printr-o limitare a acţiunilor acestora îndreptate spre atingerea scopului activității speciale de investigație, procedurile de autorizare fiind birocratice, grele şi anevoioase, fapt ce zădărnicește efectuarea lor, respectiv, prevenirea și descoperirea infracțiunilor.

În încheierea cercetărilor efectuate pentru perfecționarea cadrului normativ, înaintăm următoarele propuneri de *lege ferenda*: legiuitorul ar trebui să atragă o atenție deosebită la art. 136 alin. 12 CPP, și anume subiectul a cărei comunicări au fost interceptate urmează să aibă acces nu doar la rezultatele MSI declarate pertinente de către procuror, dar şi la rezultatele declarate nepertinente de către acesta. Consider că este oportun de a elimina actul formal de pornire prin ordonanță a urmăririi penale, în acest sens urmărirea penală se va considera începută din momentul sesizării organului competent despre săvârșirea sau pregătirea de a săvârşi o infracțiune, din momentul sesizării organului se vor putea efectua măsurile speciale de investigație.

Referințe:

1. Codul de Procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.248-251.
2. Legea nr.59 din 29.03.2012, privind activitatea specială de investigație din 01.01.2024, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.113-118.
3. Boris, Glavan.Activitatea specială de investigații și procesul penal: Aspecte comune și delimitări, Chișinău 2022, ISBN 978-9975-135-63-4,
4. Iordachi şi alţii c. Republicii Moldova, Hotărârea din 10 februarie 2009, §45,

Recomandat

***Igor DOLEA**, dr. hab. în drept, prof. univ.*